

Թիֆլիս ընդ փիղն իսկ զարմանամ ընդ վայրագ Ուր յուսն 'ի յաղթ կրէ զանհետեմն աշտարակ , եւ ընդ ծանու գնայ ընդ կահին աննրկուն , Արհամարհեալ զայն իբր ըզբեռն ինչ ըզխուն , Այլ ոչ նրազ ընդ տրդմանակդ իսկ ընդ քեզ Ապշիմ , որ զհետ քոյին ըզբանտ քո ձրգես : եւ զոր յաճախ սրտամբտուածին իմ արդար , Պիղծող ժըժմակ , խորտակէ զքեզ ոտնհար , Մինչ գու զքոյոց երկայնաձիգ գիտակաց Մերթ ամփոփես ըզհրաշակերտ յօրինուած , եւ վեր 'ի վայր պարզես մերթ զայնս ըստ հաճոյս եւ յանգիման տունես աչացս իմ ըզքոյս , որ ամբառնան ըզմոյթն իւրեանց և ըզխէչ , Ըզարժականս աստիճանաւ յեւելէ :

Ի գուզնաբեայն յէից յանտեսն 'ի հաստուած Ինձ հրաշագոյն արուեստ հաստչին է ձեռաց : Ընդ գաշտավայր ծածկեալ 'ի հասկ 'ի յատոք Գանձէ պարէն իւր առատ ազգ նախահոգ , վաստակաբեկ 'ի ծանրակիր աւարէն եւ շնչասպառ ռահորդք տրկարք հասանեն Ի ստորերկրեայս կուտել յամբաւ 'ի խըշտիս Ի շտեմարանս հասարակաց զարմբտիս . որով զմերթեան ազգ և զմարդկան հաւասար Խնամեսլ հանուրցոս կերակրէ էից հայր :

Այսպէս սընեալքս 'ի նմանէ էքս համօրէն Սահեալ գընամք , չիք վերագարձ մեզ այսրէն , Մինչ օգաբնակ թիթեռն 'ի լոյս գայ թռուչուն , Այն որ ըսպաւ ընծայելով անկայուն Բուլից ծաղկանց , յափըշտակէ 'ի նոցունց Ըզհիւթն որ ոչ նրմին պահեալ էր 'ի ծուծ . եւ որ նրեմ երբեմն կեանս ընդ երկիր Ընդ համազգեսց ձրգեալ սողնոց ընդ ջողիւր , որ արհամարհք են արդ նրմին և խոտան , Հնարէր զանշուքն իւր ըսքողել կերպարան : Այլ ժամանակն յեղաջընեալ վաղանցիկ , եւ մահ 'ի քուն փոխեալ նրմա աւասիկ , Ճաճանչագեղ զարթնու 'ի կեանքս փառօք , Ըզթանձր 'ի բաց խորին 'ի շիրմին թողեալ լոկ . եւ թեաժեալ ընդ օգս 'ի թռիչքս վըսեմ , Յածեալ չըրթ արփիազնաց լուսաճեմ :

Որգնիկդ , որ ինձ աղնրական կազմես ձորձ , Քանի՛ չըբնդ սուղ վաստակոցդ է բոց գործ . վասն իմ Լուրեմն գու ծնանիս 'ի կեանս յայս , Զոյգ ընդ երկոցդ առնուն և կեանք քոյին կայս : Դու բազմահոյլ թողուս ժառանգս արուեստիդ Ի հայրենի որբս 'ի տեսոյ հէք ծնողիդ . Ողբամ ըզքեղ , լինիմ ընդ քեզ կարեկից , Ինձ ըզքոյոցդ անկ լեալ խօսել ըզհրաշից : Այլ յօրինել ըզթիրաթիր մեղուաց երգ , Այն վիրգիլեայ , ոչ այլ ումեք պահի երկ :

ԵՐԳ Ա . ՏՈՂ . 183 :

Պեղ յանիկի Կեսայ Լուսաններ :

ՊԱՐԱՆԱՆԱՅԻՆ գեղեցկութեանց մէկն ալ տեսակ տեսակ թռչուններուն ծառերու վըայ լեցուիլն է , ուրոնք կարծես թէ հոգի ու կենդանու :

Թիւն կուտան լեռներուն դաշտերուն ու պարտեզներուն դալարութեանը : Սանր ու սիրուն թռչուններէն մէկ քանին ալ հոս դրուած պատկերին մէջիններն են : Լաւընն ու երկրորդը տաճկերէն չէին գողտ կամ Խիֆիօղ ըսուածն է , որուն հայերէն Վանեփուկ կրնանք ըսել : Երր կռնրկին վըայի գոյնը մութ դեղին է՝ սեկակ բծերով , փորուն գոյնն ալ մութ ձերմակ է . բայց արուին գոյները գարնան ատենը կը փոխուին ու շատ կը գեղեցկանան : Լամուր լեռնոտ տեղուանք կը բնակի , բնակած կողմերն ալ կամ խիստ բարձր են կամ խիստ ցած . հոկտեմբերի սկիզբները խումբով տեղէ տեղ կ'երթայ : Բոյնը թուփերու կամ պզտիկ ծառերումէջ կը շինէ . դրսի կողմը բարակ շիւղերով կը պատէ , իսկ ներսինը բուրդով : Հակի թըկըրակ ու բաց կապուտ է՝ կարմրագոյն բծերով : Սիրած կերակուրն է կանեփ ու կտաւատ . անուշ կ'երգէ ու դիւրաւ կ'ընտանենայ :

Երրորդ ու չորրորդ թռչնիկները տաճկերէն սագա գողտ ըսուածն է , որ գրեթէ ամէն տեղ կը գտնուի ու ամենուն ծանօթ է : Կտուցը ճիշդ կռնոնաձև է , և քիչ մը աւելի երկայն ու սուր . գլուխը կարմիր , թևերը դեղին ու սև , և խիստ անուշ կ'երգէ : Երկայ արհեստով երգելալ կը սորվի , ու շատ տեսակ խաղեր կ'ընէ : Բոյնը միջակ բարձրութեամբ ծառերու վըայ կը շինէ , և աւելի խժային բոյսեր կ'ընտրէ , ուստի նոճին՝ ամենէն աւելի կը սիրէ : Բնութեամբ կասկածոտ թռչուն ըլլալով , շատ կերպերով կ'ըլլայ ասոր որսորդու թիւնը :

Հինգերորդն ու վեցերորդը ռամկօրէն Խիֆիէ ըսուածն է , որ կտուցին կողմանէ առջիններէն քիչ տարբերուած թիւն ունի , բայց գունովը շատ տարբեր է . վասն զի ասոր վըան տփգոյն կանաչ է , իսկ փորը դեղին . թևն ու

1, 2. Կանեխոռ: — 3, 4. Սոգո Գոռ: — 5, 6. Կոռեթ:

սուրը սեւ, միայն թեւին վրայ երկերկու հատ դեղին գծեր կան։ Եւ սիրուն թռչնիկը իր տեսակներուն մէջ ամենէն անուշ ու զուարթ բնութիւն ունեցողը կրնայ սեպուիլ։ մեծուստ բռնուածն ալ քիչ օրէն անանկ կ'ընտանենայ որնշան մըն ալ տասնէ՛կուգայ ձեռքէդ կերակուր կ'առնէ։ Եւ դադար շարժման մէջ է ու անդադար կը ճլուրլայ։ ազատութիւնն ալ կորսուցնէնէ՛ շատ չտրխրիր։ Կատըն կերասէր է։ Եւ թէ որ մէկ վանդակի մէջ երկուքը իրեքը դնելու ըլլաս, մէկզմէկ անդադար կը շոյեն կը փայփայեն։ Եւ մառը ամենեւին չտեսնուիր, Եւ սովորաբար հոկտեմբերի մէջ կուգայ մեր կողմերը։ Թէպէտ տարի կ'ըլլայ որ խիստ քիչ կը տեսնուի։ Խտալիայի թռչնորսներուն խօսքին նայելով՝ իրեք տարին մէյմը կ'իյնայ ասոր գալը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍՏԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՛րչափ հարեալոր է որ Կողոպտիչը Երեւն համար պարզ ու դիմադրող ու զուարթալի ըլլայ։

Եւ Եւրոպայի կըսխալին ան վարժապետներն որ տղոց կարողութիւնները իրենց կարողութիւնէն կը չափեն, Եւ կարծեն թէ իրենց սորվածը տղաք ալ կրնան սորվիլ ուստի ատենէ դուրս ու չափէ դուրս բանալ ուղեւոր տղոց միտքը՝ կը խանգարեն, կը փճացնեն, Եւ ոչ միայն տղոց առողջութիւնը վնաս կուտան անով՝ այլ Եւ անոնց միտքը կը տկարացնեն։ Տղոց միտքը կ'մըղէղը թարմ է, ամէն բան դիւրաւ կը տպաւորուի վրան։ Բայց թէ որ ամէն բան մէկէն ուղեւ տպաւորէ՝ մէկն ալ չմնար միտքը։ Եւ անկան հետաքրքրութիւն մը տուած է Եւ տուած տղոց, օրով ամէն բանի վրայ զանազան հարցմունքներ

կ'ընեն։ վարժապետին վարպետութիւնը պիտի ըլլայ որ մէյմը ան հարցմունքներուն յարմար պատասխաններ տալով տղոց հետաքրքրութիւնը աղէկի բանեցնէ, մէյմըն ալ որանոնց ըրած հարցմունքներէն խելք սորվի, ու ինքն ալ նոյնպիսի հարցմունքներ ընէ տղոց, Եւ պատասխան տալու դժուարութիւն քաշեն նէ՛ օգնէ ու դիւրացնէ։ Եւ ուր կ'իմացուի թէ տղոց տրուելու ուսմունքը իրենց ընդունակութիւնը յարմար պիտի ըլլայ։ Բանի որ պզտիկ են ու աւելի յիշողութիւնն ինքեանիք ան թէ դատմունքն ինչպէ՛ս այնպիսի ուսմունք դաս տալ կամ այնպիսի կերպով տալ, որ ընդհանրապէս ան հասակի տղոց կարողութիւնէն վեր է, ինչպէս են քերականութեւ երկրորդ մասը ընդարձակ, Թուաբանութեան կոտորակները, աշխարհագրութեան ուսումնական մասը, տրամաբանութիւն, բնազանցութիւն Եւ ասոնց նման մտաւոր գիտութիւնները։ Տըղաք կը գտնուին որ կարգէ դուրս ընդունակութիւն ունենալով՝ քիչ ատենի մէջ աս ուսմունքներուն ալ խելք կը հասցնեն։ Բայց ասոնք փորձ վարժապետի մը համար օրինակ չեն կրնար ըլլալ որ ամենէն ալ նոյն յառաջադիմութիւնը պահանջէ։ Ո՛ր թողունք որ նոյն սակաւագիւտ տղոց գիտութիւնն ալ աւելի հաստատուն ու տեւական ընելու համար՝ ամենահարկաւոր բան է սանձեւանոնց սաստիկ աշխոյժը, Եւ կամաց կամաց առաջ քշել։ նախ դիւրին բաները սորվեցնել Եւ անոնց մէջ երկար կը թուութիւն ընել տալ, Եւ ետքը դժուարներուն ձեռք զարնել։

Եւ հիմա կանոն պիտի ըլլայ վարժապետին որ տուած դասերը երկայն երկայն չըլլան, հապա կարճ ու քիչ, Բայց աղէկ հասկըցուցած Եւ զանազան օրինակներով բացատրած։ Եւ որ տղայ մը աղէկ չհասկընայ, ամենեւին պէտք չէ անոր համար նեղանալ կամ բարկանալ, հապա կրկին կըր-